

Leerlingen lijken wel schizofreen!

Wat leraren van Franciscus en de wolf kunnen leren

Een nogal grove titel. Hopelijk begrijp je dat niet schizofrenie als psychiatrische aandoening bedoeld wordt, maar wel een typisch onderwijsverschijnsel dat ik de laatste vijftien jaar bijna dagelijks meemaak. Leerlingen, individueel of als klas, lijken het ene moment lastig en niet vooruit te branden, terwijl ze een volgend moment welwillend en geïnteresseerd zijn. Zou het aan het klaslokaal liggen, heb ik me wel eens afgevraagd? Deze kwestie heb ik aan grote groepen onderwijsadviseurs voorgelegd. Door: Bill Banning

De beste adviseurs die er bestaan, zijn de leerlingen zelf. Zij zijn tamelijk eenduidig in hun antwoord: het ligt aan de leraar die voor de klas staat. Natuurlijk besef ik

dat leerlingen partij zijn in deze kwestie en dus niet geheel onbevooroordeeld hier tegenover staan. Dat neemt echter niet weg dat mijn ervaringen overeenko-

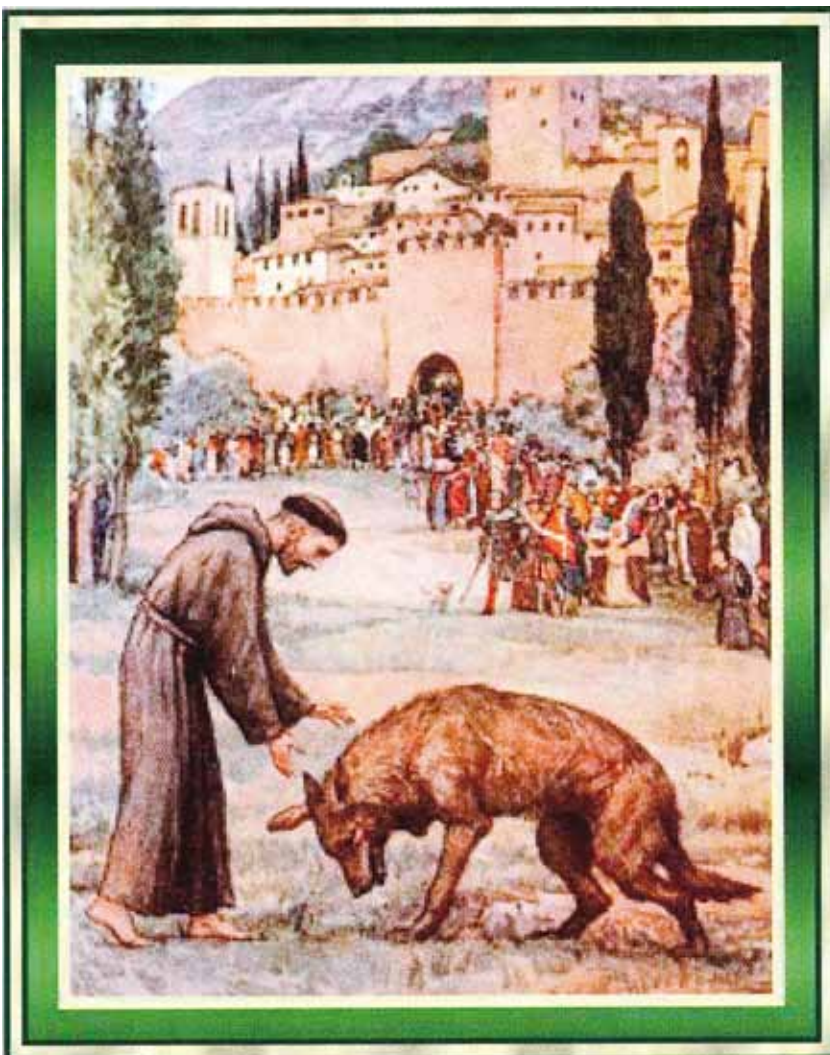
men met hun bevindingen. Na honderden gesprekken maak ik hier mijn visie openbaar, al loop ik het risico tegen heilige huisjes aan te schoppen.

Het ligt aan de leraar

Ja, voor een groot deel wel. De leerlingen komen immers binnen zoals ze zijn. Het is de taak van de leraar om daar pedagogisch, didactisch en vakinhoudelijk zo goed mogelijk mee om te gaan. Daarbij oefent de leraar over het algemeen een veel diepere invloed uit dan de meeste leraren van zichzelf beseffen. Invloed, zowel ten positieve als ten negatieve. Ten positieve wanneer een leraar de leerlingen met zijn manier van lesgeven weet te boeien. Ten negatieve wanneer hij de leerlingen niet weet te inspireren. En juist op dit punt hebben leraren soms een schrijnend gebrek aan inzicht in hun eigen mogelijkheden. Als het niet goed gaat met een klas of met individuele leerlingen wordt de oorzaak al gauw bij die klas, resp. leerlingen gelegd. Zij zijn ongeïnteresseerd en doen niet mee in de les. Dat klopt, maar de vraag is of dat alleen aan die leerlingen ligt. En hier komt het punt van de 'schizofrenie' om de hoek kijken. Als die leerlingen bij andere leraren wél goed meedoen, dan ligt het toch echt niet aan die leerlingen. Maar voor dit inzicht zijn sommige leraren in het middelbaar onderwijs blind.

Hij heeft het nu eenmaal

Een andere blinde hoek bestaat in het volgende. Als een leraar het goed doet, als ie het lesgeven zozegd in de vingers heeft, wordt al gauw gezegd: "Hij heeft het nu eenmaal". Met daarbij de verzuchting: "Ja, hij heeft makkelijk praten, ik heb het nu eenmaal niet". Achter deze uitspraken schuilen verschillende denkfouten. Allereerst doet een dergelijke manier van denken te kort aan de goede leraar: alsof deze het nu eenmaal van nature heeft, alsof zijn/haar onderwijsvermogen niet het resultaat is van een diepgaand en soms moeizaam groeiproces. Ten tweede, omdat hij zichzelf hiermee uit de wind houdt: zijn eigen tekortschietende manier van lesgeven brengt hij als een natuurgegeven, alsof hij er niets aan kan doen. Ten derde weigert zo'n leraar een diepgaand groei-

proces aan te gaan, hij blijft liever kniezen in de slachtofferrol. En in dat plaatje past de tekortschietende leerling natuurlijk prima.

Naar mijn idee is deze houding, zijn deze denkfouten de hond in de pot voor een goede professionele ontwikkeling. De reden van deze impasse lijkt me niet zozeer een kwestie van persoonlijke schuld, maar veeleer van een breed aanwezig tekort aan

inzicht in de psychodynamische processen in een klas. De leraar die bij een moeilijke klas de schuld eenzijdig bij de leerlingen legt is zonder het te (willen) weten bij voorbaat al de veroorzaker van veel problemen. Door de zwarte Piet bij de leerlingen te leggen en zelf geen verantwoordelijkheid te nemen, geeft hij een slecht voorbeeld. Dergelijke leraren oefenen een diepe invloed uit: ze roepen zelf de boze geesten op die ze proberen te bezweren.

Droom

Graag wil ik een concreet voorbeeld van het ontbreken aan psychodynamisch inzicht geven. Laatst had ik een droom, een nogal heftige droom waarin nou niet bepaald mijn beste kant naar boven kwam. Toen ik 's morgens naar school reed dacht ik daar over na. Het was 4 oktober, de feestdag van Sint Franciscus en Werelddie-rendag. Nou, dacht ik, een wolf ben ik van-nacht wel tegengekomen. Toen herinnerde ik me het verhaal van Sint Frans en de wolf van Gubbio. Voor wie het niet meer weet, hier een korte samenvatting. Een woeste wolf heeft al een paar keer de dorpelingen lastiggevallen. Op hun beurt trekken zij erop uit om de wolf af te maken. Toevallig is Sint Frans in de buurt en hij maant de dorpelingen tot rust, hij zal wel eens met de wolf gaan spreken. Sint Frans spreekt de wolf vermanend toe en op zijn beurt belooft hij beterschap. Dan stelt Sint Frans een deal voor aan de wolf en de dorpelingen, waar ze zich allemaal in kunnen vinden: de dorpelingen geven de wolf te eten,

de wolf bewaakt voortaan het dorp. Als de wolf vele jaren later sterft, rouwt het hele dorp om de bekeerde wolf. Mooi, maar wat moet je met zo'n verhaal als er een wolf in je eigen hoofd verschijnt? Het volgende schoot me toen te binnen.

Schaduwzijde

Ieder mens schijnt een schaduwzijde te hebben. Wanneer iemand die niet onderkent of verdringt, dan is het gevaar levensgroot aanwezig dat deze schaduw geprojecteerd wordt. Bijvoorbeeld op de vermeende lastige leerlingen. Waar iemand zijn schaduw op anderen projecteert kan geen echte relatie ontstaan, laat staan een sfeer van vertrouwen; een pedagogisch klimaat is dan niet haalbaar. Leerlingen voelen zich in zo'n situatie beklemd en raken geïrriteerd: ze voelen zich terecht miskend.

Maar ik beseftte ook dat je kunt leren omgaan met die schaduw en dat je je projecties kunt terugnemen. Dat heeft verschillende voordelen. Zo spaar je allereerst veel energie uit want je hoeft die schaduw niet te onderdrukken. Ten tweede hou je zo de relatie met de leerlingen onbeladen en vrij, iets wat veel problemen voorkomt. Ten derde kun je de psychische kracht die in de schaduw steekt in je persoonlijkheid integreren waardoor er veel kracht vrijkomt. In termen van het verhaal van Sint Frans: probeer te begrijpen waarom die wolf zo woest is en geef hem te eten! Dan keert die wolf zich niet langer tegen je, maar wordt hij je beschermer. In het verlengde hiervan kun je ook andere 'dieren' integreren in je psyche: een leeuw, een lam, maar ook een adelaar, zodat je lesgeven vleugels krijgt.

Deelgenoot

In de les vroegen de leerlingen hoe mijn weekend was geweest. Ter plekke besloot ik hen deelgenoot te maken van mijn zielenroerselen: mijn droom, mijn interpretatie en het verhaal van Sint Frans. De leerlingen waren een en al aandacht. Na mijn verhaal was het even stil. Toen zei een van de sympathieke bengels van de klas: 'Meneer, waarom vertelt u dit verhaal niet tegen uw collega's?' De klas viel hem bij. Die vraag overviel me, maar bij deze heb ik van die vraag werk gemaakt.

Terwijl ik dit schrijf luister ik met één oor naar een onderwijsprogramma op de Dag van de Leraar. Daar viel een mooie

uitspraak: "De leerkrachtverwachting is de bepalende factor in het al dan niet slagen van het onderwijs". Die leerkrachtverwachting begint wat mij betreft allereerst bij de leraar persoonlijk. Als een leraar ervaren heeft dat persoonlijke groei mogelijk is (en als hij op die manier zijn slachtofferrol overwint), zal hij die verwachting ook uitstralen naar de leerlingen toe. Een dergelijke leraar zal pedagogisch, didactisch en vakinhoudelijk allereerst hoge eisen aan zichzelf stellen. In het kielzog van dat professionele zelfverstaan zullen leerlingen - soms tot hun eigen verbazing - ook geïnspireerd raken. Die ervaring wens ik al mijn onderwijscollegae van harte toe.

Drs. Bill W.J.M. Banning is theoloog, leraar bij OMO-Drunen, identiteitsbegeleider en buiten-promovendus UvT. Auteur van Onderwijsdier in hart en nieren. Een persoonlijke visie op groei, professionaliteit en pedagogisch vermogen (2007).

Correspondentie:

b.banning@doultreumontcollege.nl

AFDELINGEN

De Noorder

Nieuwsjaarsborrel

Datum: 12 januari 2011

Noorderskireis 2011

Krokusvakantie 2011, Tauplitzalm Oostenrijk

Alles wordt geregeld: vervoer; les; materiaal; pas en volpension.

Verdere informatie:

www.noorderskireis.nl

Diploma Skileraar

Ter gelegenheid van de 25e Noorderskireis is de heer G. Kuterer eerste skileraar geworden. Gedurende vele jaren heeft hij de scheisse Spitzengruppe voorbeeldig geleid.

LEIDEN

Volleybaltoernooi

Datum: 2 april

Tijd: 10.00 tot 14.00 uur

Algemene ledenvergadering en Tennisactiviteit

Datum: 14 april

Tijd: 19.00 tot 22.00 uur